

LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ ȘI EDUCAȚIA ÎN EPOCA TEHMOLOGIEI DIGITALE – FUNDAMENT PENTRU EDIFICAREA UNEI CULTURI A PĂCII ȘI A RESPECTĂRII DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI

Pr. Prof. univ. dr. Florea ȘTEFAN

*Facultatea de Teologie Ortodoxă și Științele Educației,
Universitatea Valahia din Târgoviște
pr_stefanflore@yahoo.com*

ABSTRACT: Freedom of conscience and education in the age of digital technology—a foundation for building a culture of peace and respect for fundamental human rights.

In today's digital era, Christian education represents both a strategic challenge and a moral imperative for the family, school, and church. It is not merely a legal right but a fundamental duty toward future generations, as it invests directly in the future of the country, the Church, and the civilization of tomorrow. The dangers lurking in the virtual space—ranging from harmful ideologies and violence to pornography, technological addiction, and social isolation—can only be avoided through responsible guidance and competent education.

Digital technologies and artificial intelligence must not be demonized, but rather “christianized” through valuable content, active catechization, and cultural adaptation to online platforms. These tools can support the learning process, but they can never replace the human educator. Only human beings—endowed with discernment, creativity, and spiritual understanding—can shape character, transmit faith, and guide the soul toward authentic spiritual life.

The personal example of parents, face-to-face education, and the coordinated efforts of family, school, and parish are all essential in forming young people. The digital refuge many children turn to often reflects a lack of presence and affection at home, highlighting the need for emotional and moral education rooted in real-life relationships.

Virtual space is an ambivalent resource: it can either be a cultural landfill or a treasure chest of human knowledge and spirituality. The difference lies entire-

ly in how well it is guided and utilized. Christian education requires communion, testimony, and lived faith—an experience that can only be truly shared from one human to another. Machines and software may support the learning journey, but they are never its central actors.

Keywords: *Freedom, Conscience, Education, Rights, Peace*

---

1. Epoca tehnologiei digitale- o nouă provocare pentru libertatea de conștiință și pentru educația omului

Trăim în epoca digitală, o perioadă în care tehnologia și spațiul virtual s-au dezvoltat atât de mult, încât ne cuprind întreaga viață. Suntem, aparent, într-o cursă din care parcă nu putem ieși. Totuși, trebuie să fim conștienți că noi suntem coroana creației, iar omul nu poate fi egalat sau înlocuit de nimic din ceea ce el însuși creează.

Conform învățaturii creștine, orice creație a omului este întotdeauna mai mică decât creatorul și nu îl poate depăși. La fel cum nici noi nu putem să-L înlocuim pe Dumnezeu în viețile noastre cu altceva, tot așa nici roboții și nici inteligența artificială nu vor putea vreodată egala sau înlocui omul. Ele vor fi întotdeauna sub nivelul uman de manifestare¹.

Unii creștini, mai pesimiști, au impresia că, la un moment dat, mașinările - așa cum ne arată unele filme science-fiction - ar putea prelua controlul asupra umanității sau chiar ar putea distruge rasa umană. Desigur, sunt abordări fanteziste, dar care ne transmit un avertisment important: nu putem lăsa domeniul esențiale ale vieții pe mâna roboților². Gândiți-vă numai la domeniul militar - decizia cu privire la apărare sau atac, în cazul unor războaie, trebuie să fie întotdeauna exclusiv umană. Roboții se pot înșela, la fel cum și omul se poate înșela. Istoria războiului rece ne arată cât de aproape a fost omenirea de un război nuclear, iar ceea ce a fost salvator, de fiecare dată, a fost decizia umană.

Revenind la educația creștină a copilului în era digitală, trebuie să ținem seama că atât educatorii, cât și părinții - dar și copiii - trebuie să se adapteze noilor provocări și în același timp, oportunităților oferite de tehnologie.

---

1 C. Teșu, *Educația copiilor în era digitală*, Editura Teologie și Viață, Iași, 2022, p. 11

2 V. Mihăilă-Popa, *Influența tehnologiilor digitale asupra proceselor psihice*, Editura Institutul pentru Educație, București, 2023, p. 33

Pe de o parte, accesul la informație este extrem de facil și aproape instantaneu. Copiii pot învăța despre credință de pe platforme digitale, pot urmări slujbe online sau pot interacționa cu diverse personaje educaționale din mediul virtual. Au fost create platforme speciale pentru acest scop, seriale interactive și multe alte resurse care susțin educația creștină în contextul provocărilor tehnologice actuale.

Problema nu este dacă tehnologia este bună sau rea - nu trebuie să atribuim categorii morale tehnologiei. Faptele sau creațiile mâinilor omului, care nu sunt ființe, nu suportă categorii morale, dar pot susține binele sau răul moral în funcție de felul în care omul le folosește și relaționează cu ele.

Energia atomică, de exemplu, nu este rea în sine. Dacă este folosită în condiții de siguranță pentru a produce energie electrică, poate aduce mult bine. Dar dacă este folosită în scopuri militare - pentru bombe și alte mașinării de distrugere în masă - se situează, cu siguranță, de partea răului.

Putem, așadar, folosi tehnologia informației și spațiul virtual în mod responsabil. Toate acestea sunt bune sau rele în funcție de modul în care le utilizăm, ne raportăm la ele - și mai ales, dacă nu ne lăsăm stăpâniți de ele, ci le stăpânim noi pe ele. Dacă devenim exclusiv niște trăitori în spațiul virtual, ne refuzăm viața reală, epoca în care trăim și prezența noastră corporală³.

Noi nu suntem doar suflete ambulante - ființa umană este și trup, și suflet, iar când refuzăm realitatea fizică, ne diminuăm șansele de a trăi viața în plenitudinea ei, altfel spus, într-un fel, refuzăm, parțial, darul vieții oferit de Dumnezeu.

În mod cert sunt numeroase beneficii ale noilor tehnologii pe care trebuie să le identificăm în raport cu educația, în general și cu educația creștină în special, dar în același timp trebuie să vedem și riscurile, astfel încât să utilizăm aceste tehnologii cu prudență dar și cu curaj, cu înțelepciune și cu echilibru⁴.

Vorbim astăzi despre provocări ale educației creștine în era digitală, deoarece tehnologia a schimbat profund modul în care copiii, tinerele generații, în general, percep lumea și relaționează cu ea, iar dintre aceste

---

3 M. Miron, *Integrarea tehnologiilor digitale în educație*, Editura Revista Profesorului, Iași, 2025, p. 29.

4 A. Trandafir, *Inovația pedagogică în era digitală*, Editura Edict, Vaslui, 2025, p. 6.

provocări aș enumera câteva dintre cele mai relevante și anume: expunerea la conținut nepotrivit, deoarece internetul conține și informații contra învățăturilor creștine, iar copiii sunt vulnerabili la ele, iar dintre acestea menționăm pornografia, violența și în general, tot ceea ce ține de ilicit, ilegal și imoral.

Trebuie să spunem, în mod cert, că în mediul digital copiii sunt mai puțin receptivi la învățăturile religioase, la cultura spirituală și pentru educatori este mult mai dificil în a cultiva în sufletele copiilor valorile spirituale. Mediul virtual este un mediu accesat în special, de tineri, pentru comunicare, interacționare, deci pentru jocuri, pentru parte de film și muzică, și mai puțin pentru educație propriu-zisă, deși aici depinde și de genul educatorilor și a celor care îi ghidează pe acești tineri, de a accesa în mod eficient, inteligent și folositor resursele virtuale.

Utilizarea masivă a tehnologiei duce la o dependență existențială și emoțională masivă, care afectează în mod negativ viața socială, echilibrul intern și dezvoltarea psihică a copilului reducându-i timpul de interacțiune cu ceilalți copii, cu familia, cu mediul înconjurător, dar, în același timp și necesarul timp ce trebuie acordat propriei ființe în singurătate⁵.

Adesea, omul are nevoie să se cunoască pe sine însuși și tăcerea constituie unul dintre instrumentele educaționale folosite mai ales în spațiul ascetismului, pentru că din când în când, noi oamenii, avem nevoie să exersăm în singurătate viața și să mergem mai profund spre noi înșine, astfel, singurătatea devine un adevărat remediu, un medicament contra nevrozelor contemporane.⁶

2. Strategii pentru integrarea valorilor creștine în educația contemporană fundamentată pe tehnologie

Pentru a asigura o educație creștină integrală completă, complexă și echilibrată, părinții și educatorii au datoria de a adopta strategii inteligente funcționale și mai ales sustenabile, iar dintre acestea, în primul rând, trebuie să ne gândim la utilizarea tehnologiei în scop educativ.

Am pornit de la premisa că rolul fundamental al educației, în general, și al educației religioase, în special, ține de prezența educatorului sau mai bine zis se poate realiza numai prin prezență fizică, dar tehnologia

---

5 M. Popescu & A. Ionescu, *Impactul tehnologiilor digitale în educația modernă*, Editura Universitară, București, 2021, p. 88.

6 C. Teșu, *op.cit.*, p. 17.

poate susține această educație prin intermediul accesului lejer și rapid la surse de informații, la o imensă bază de date, la platforme educaționale, la modalități de interacțiune cu mașinării care să extragă, să analizeze, să compare și să ofere informații cu privire la diferite aspecte ale vieții religioase, în special⁷.

Cu toate acestea, trebuie să fim conștienți că nu putem lăsa educația pe seama mașinărilor, de asemenea, nu trebuie să ne mulțumim cu faptul că spațiul virtual ne susține acest demers și că la un moment dat el va putea face totul. Nu, niciodată spațiul virtual și mașinările nu pot/ nu vor putea avea un rol major în educație. Pot avea un rol important, pot avea multe roluri auxiliare, dar în niciun caz rolul fundamental și ne aducem aminte, de exemplu, din Noul Testament, că toate convorbirile dintre Mântuitorul și diferite personaje pe care le-a vindecat sau le-a îndrumat, au fost esențiale și mai ales față către față, pentru că în cadrul educației religioase fundamentale este întâlnirea personală, pentru că a oferi educație creștină înseamnă a oferi, în primul rând, exemplul propriei vieți, și aceasta se poate face optim numai prin viu grai, prin prezență personală, nu printr-un mod depersonalizat, virtual, tehnicizat care, repet, poate susține demersul nostru, dar nu îl poate, nicidecum, înlocui în totalitate⁸.

Este important să înțelegem rolul pe care învățătorul sau educatorul îl are în viața copilului, în ceea ce privește transmiterea informațiilor religioase și formarea spiritual-morală, de aceea, părintele acasă, profesorul de Religie sau preotul la parohie, sunt prezențe concrete care nu pot fi înlocuite cu spațiul virtual, cu inteligență artificială sau cu orice altceva de acest gen, dar acestea pot susține preotul, profesorul sau părintele în demersul lor educațional⁹.

Trebuie să recunoaștem că este nevoie despre stabilirea unor reguli clare care să marcheze până unde poate fi folosită tehnologia în educație, cum poate fi folosită și unde nu poate fi folosită, de asemenea, trebuie evidențiat și faptul că toți copiii au nevoie să interacționeze cu profesorul, învățătorul, părintele, colegii și natura în mare parte din zi, și bineînțeles și cu platforme digitale, spațiul virtual, inteligența artificială, dar acestea numai ghidat, în mod limitat și cu mult discernământ.

---

7 N. Sterpu, *Educația digitală a copiilor de 5–7 ani: configurări praxiologice*, Editura INCE, Chișinău, 2021, p. 194.

8 *Ibidem*.

9 S. Făt, *Pedagogie digitală*, Editura Universității din București, București, 2025, p. 21.

Succesul unei îmbinări între educația firească tradițională a interacțiunii fizice umane și cea tehnologică, ține de stabilirea unor reguli clare, solide și puternice, care să limiteze orice exces și orice abuz din partea tehnologiei, astfel încât copiii noștri să nu devină sclavii mediului virtual¹⁰. Iar, acest lucru l-am văzut mai ales în timpul pandemiei cu Covid-19, atunci când am folosit cu toții, fie la serviciu, fie la școală, platformele online, am interacționat online și am văzut că, oricât de bună ar fi conexiunea, oricât de eficientă ar fi mașinăria, oricât de multe ne-ar permite, în niciun caz, niciodată, nu se poate compara cu relaționarea umană, iar calitatea educației prin intermediul platformelor online este mult scăzută, față de interacțiunea fizică¹¹.

De aceea, putem spune că platformele online și spațiul virtual pot susține comunicarea interumană și educația, dar în niciun caz nu o poate înlocui, pentru că experiența din timpul pandemiei ne-a arătat cât de mult am tânjit cu toții după relaționarea firească, fizică.

Sigur că în sălile de clasă ale multor școli există table inteligente, ecrane digitale și alte dispozitive conectate la spațiul virtual, care ajută enorm în procesul de învățare, atât pe profesori cât și pe elevi. Însă, cel care conduce învățarea și interacțiunea cu acestea este profesorul, pentru că numai așa educația poate avea cea mai înaltă calitate. Dacă am lăsa educația exclusiv pe seama spațiului virtual, a roboților sau a inteligenței artificiale, în mod clar am provoca o catastrofă civilizațională, o prăbușire a tuturor standardelor de calitate, eficiență și eficacitate educațională.

Cei care susțin că viitorul constă în a lăsa roboții, mașinile și inteligența artificială să ne educe copiii, cu siguranță fabulează. Sunt mult prea entuziaști și pornesc de la premise complet greșite. În mod cert, educația nu va fi niciodată realizată exclusiv de mașinărie, pentru că acest lucru ar însemna un adevărat lagăr digital de reeducare, o decădere teribilă a civilizației umane. Nimeni nu-și dorește acest scenariu, pentru că creativitatea, învățarea profundă și performanțele educaționale se pot realiza doar în cadrul comunității umane, doar cu oameni și printre oameni. Roboții trebuie să fie doar ajutoare care susțin, sprijină și completează, în niciun caz cei care direcționează învățarea. Un robot nu are discernământ, creativitate și mul-

---

10 Roșculeț, *Folosirea creativă, utilă și sigură a Internetului de către copii*, Editura Salvați Copiii, București, 2020, p. 8.

11 E. Lareanu, *Așpekte ale utilizării tehnologiei digitale de către copii*, Editura Didactic.ro, București, 2023, p. 17.

te alte calități esențiale activității de predare și formare, întrucât educația nu înseamnă doar informație, ci mai ales formare spirituală și culturală¹².

Fundamentul educației rămâne familia. În afara mediului familial, nu poate exista o educație bună și sănătoasă. Credința se transmite eficient doar în familie, când copiii absorb, asemenea unor bureți, deprinderile părinților. Ceea ce văd la părinți, reproduc: dacă văd că părinții se roagă, se roagă și ei; dacă văd că părinții merg la biserică, îi urmează; dacă observă că părinții ajută pe cei năpăstuiți, învață și ei să o facă; dacă văd armonie și trăire în spiritul Evangheliei lui Hristos, vor prelua aceleași valori. În familie se așază temelia educației. În lipsa acestei educații familiale, totul devine tragic și greoi. Este extrem de complicat ca cineva fără acest fundament, să-și direcționeze energiile spre învățare și acumulare educațională.

Educația vine nu doar din informație, ci din formare și din deprinderile pe care le observăm la cei din jur. Cea mai multă informație o obținem din ceea ce vedem, apoi din ceea ce auzim. Dacă nu vedem la cei apropiați ceea ce ne dorim sau ce ei ne cer să facem, este imposibil să dobândim astfel de deprinderi prin intermediul roboților sau a spațiului virtual.

Educația bazată pe familie și credință este cel mai solid fundament pentru dezvoltarea copiilor, ajutându-i să-și construiască o identitate religioasă creștină. Astfel, educația din școală și biserică se conectează la această bază și o dezvoltă în continuare¹³.

3. Educația noilor generații spre libertate – responsabilitate, curaj și prudență

Părinții, profesorii și preoții au un rol esențial în călăuzirea tinerelor generații în lumea digitală, oferindu-le repere morale, o lentilă de înțelegere a realității și sprijin emoțional. Dacă ne amintim întâlnirea dintre Iisus și *famenul etiopian*, acesta spune: „Cum voi înțelege, dacă nu mă va călăuzi cineva?” Extrapolând, putem spune la fel: cum vor putea copiii înțelege realitatea și cum vor fi educați, dacă nu vor fi călăuziți? Iar călăuzirea o poate oferi doar omul. Mașina poate susține, sprijini și contribui, dar niciodată nu va putea educa în mod real, pentru că nu are cum. Este o creație imperfectă a omului, care niciodată nu va egala sau depăși omul.

---

12 A. Johnson-Pop, *Competențe digitale în educație*, Editura Școala „Nicolae Titulescu”, București, 2025, p. 12.

13 I. Crăciun, *Învățarea mobilă și educația mixtă*, Editura Paideia, București, 2020, p. 44.

Acești trei factori – părinții, profesorii și preoții – au datoria de a îndruma copiii în acumularea tezaurului educațional, cultural și spiritual al umanității, prin intermediul educației. De aceea, ei au obligația de a monitoriza în permanență nivelul de înțelegere al copiilor și de a stabili limite clare asupra conținutului digital accesat, știind că nu tot ce există în spațiul virtual este folositor¹⁴.

Ghidajul este absolut necesar pentru înțelegerea, relaționarea și folosirea corectă a spațiului virtual, astfel încât elevii și copiii să știe exact ce să caute, unde să caute, cum să caute, de ce și pentru ce, precum și cum să utilizeze rezultatele interacțiunii cu mediul digital.

Credința vine „din auzire” – de exemplu, dacă ascultăm o slujbă la radio, televizor, telefon sau computer, nu putem beneficia pe deplin de comuniunea în solidaritate și de prezența harică a lui Dumnezeu. Tehnologia nu favorizează comuniunea spirituală; ea potențează doar anumite capacități ale omului, prin imitație și aprofundare. Prezența lui Dumnezeu nu poate fi adusă aproape sau mediată de mașinărie – ea aparține exclusiv experienței personale și comunitare fizice¹⁵.

Nu poți afirma că ai participat la Sfânta Liturghie doar pentru că ai vizionat-o online. Sigur, ajută – este mai mult decât nimic – dar nu înseamnă că ai o viață de credință dacă participi ca spectator, asemenea participării la o piesă de teatru. Nu te poți spovedi online, nici măcar prin telefon, nu te poți împărtăși digital, și exemplele pot continua.

Dacă facem un exercițiu de imaginație, vedem că atunci când ne este foame și urmărim o emisiune gastronomică, foamea crește, nu scade. La fel, dacă vizionăm o slujbă religioasă, dorința de participare fizică sporește, iar realitatea virtuală nu ne satisface pe deplin. Pentru cei care nu pot participa fizic – din motive de sănătate, serviciu sau acces dificil – este un ajutor binevenit, dar nu poate înlocui prezența reală.

În această operă de călăuzire educațională a elevilor în spațiul digital, cele trei categorii – părinții, profesorii și preoții – trebuie să monitorizeze conținutul accesat, nu cu rol de „poliție a internetului”, ci cu grijă părintească și din iubire. Ei trebuie să încurajeze dialogul deschis despre pericolele din spațiul virtual și să le explice copiilor că există manifestări contrare spiritului religios, inclusiv în cadrul Uniunii Europene. Copiii, care învață prin

---

14 I. C. Teșu, *op.cit.*, p. 31.

15 C. Necula, *Familia și educația ortodoxă*, Editura Christiana, București, 2011, p. 64.

observație directă, trebuie să interacționeze cât mai frecvent cu aceste trei categorii și să le imite, în cuvânt și faptă.

Utilizarea tehnologiei în educația copiilor poate fi benefică, dacă este făcută cu înțelepciune și discernământ. Există resurse digitale valoroase – aplicații biblice și patristice interactive, podcasturi și audiobookuri creștine – care susțin formarea religioasă a tinerilor. Totuși, acestea nu pot substitui în totalitate, rolul profesorului, al părintelui sau al preotului.

Educația copilului modern trebuie să țină cont de faptul că, deși nu se mai poate realiza fără tehnologie, aceasta trebuie integrată echilibrat. Îmbinarea dintre educația față în față și ajutoarele digitale, trebuie să fie naturală și clar fundamentată axiologic: educația fizică are prioritate, iar cea virtuală este doar un auxiliar¹⁶.

Nu este vorba de ambiție, ci de cercetări serioase care arată că, asemenea unui mușchi, creierul se atrofiază dacă nu este folosit. Dacă generațiile noi se bazează exclusiv pe ajutoare virtuale, vor pierde capacitatea de a gândi logic, profund și creativ, devenind astfel sclavi ai tehnologiei¹⁷.

Se vorbește tot mai mult despre efectul cibernetic, adică despre felul în care dependența de spațiul virtual modelează creierul într-un mod limitativ și distructiv, provocând izolare, anxietate, dificultăți de comunicare și pierderea identității. Identitatea virtuală devine ca un supranume, sau, mai plastic spus, ca un cod numeric – asemenea celor tatuate pe mâna deținuților din lagărele naziste.

Din cauza acestei dependențe, în special în rândul tinerilor, a apărut „cyberpsihologia” – o nouă știință care studiază psihologia mediului online și impactul tehnologiei asupra comportamentului uman. Nu este vorba doar de *online* versus *offline*, ci de toate detaliile digitale – de la inteligența artificială, mașinile autonome, cyborgi, trolli, bluetooth, până la computere și rețele digitale.

---

16 M. Cristea, *Transmiterea credinței în epoca digitală*, Editura Teologie și Viață, Iași, 2023, p. 21

17 E. Lareanu, *Aspecte ale utilizării tehnologiei digitale de către copii*, Editura Didactic.ro, București, 2023, p. 17

M. Cristea, *Transmiterea credinței în epoca digitală*, Editura Teologie și Viață, Iași, 2023, p. 21

4. Educație și libertate -provocări pentru Biserică și Familie

În ceea ce privește educația creștină în epoca digitală, trebuie să înțelegem că tot ceea ce ține de spațiul virtual nu trebuie demonizat și considerat negativ prin natura sa, ci trebuie folosit la maximum, valorificând toate oportunitățile oferite de civilizația noastră. Spațiul virtual trebuie creștinat, așa cum am mai precizat – sau, mai precis, utilizatorii acestui spațiu trebuie creștinați. Biserica are, prin urmare, datoria de a desfășura o misiune activă în mediul online, devenind un reper axiologic. Pentru aceasta, mesajul său trebuie să fie viu, dinamic și captivant, capabil să atingă publicul.

Activitatea educațională în mediul virtual trebuie să se bazeze pe principiul inculturației: se folosesc mijloacele digitale oferite de acest spațiu, dar conținutul neutru – sau, în unele cazuri, anticreștin – este înlocuit cu un mesaj creștin, verbal sau imagistic, care este apoi folosit pentru a propovădui Evanghelia¹⁸.

Educația online trebuie realizată valorificând toate avantajele spațiului virtual, dar cu experiența, puterea și dinamismul credinței creștine. Totul trebuie să contribuie la înnoirea vieții omului, oferindu-i principii de viață creștină și ajutându-l să devină un om credincios.

Bătălia pentru sufletele noilor generații este impresionantă, întrucât nu doar creștinii încearcă să-i câștige, ci și reprezentanții diferitelor ideologii – unele având în subsidiar forța morții –, alte religii sau chiar promotorii comercialului sau ai nihilismului, care, prin violență și pornografie, răpesc frumusețea tinereții și a unei vieți potențial rodnice.

Ce poate face concret părintele, pe lângă exemplul său personal? Trebuie să-și catehizeze copiii privind utilizarea corectă a spațiului virtual și să valorifice acest spațiu în educația creștină – de la podcasturi și workshopuri online până la baze de date scripturistice sau patristice, precum și alte resurse care susțin misiunea bisericii și transmit credința către noile generații¹⁹.

Principala responsabilitate în educația online aparține părinților, care – prin modul echilibrat, înțelept și ponderat de a utiliza tehnologia – influențează decisiv comportamentul copiilor. Copiii vor imita felul în care părinții relaționează cu tehnologia. Dacă părinții devin dependenți

---

18 I. Costache, *Tehnologia și sufletul*, Editura Sophia, București, 2019, p. 3

19 M. Cristea, *op.cit.*, p. 22.

de aceasta și o folosesc excesiv, vor transmite aceleași comportamente nocive copiilor, care vor deveni victime ale unei relaționări greșite cu spațiul virtual.

Spațiul online poate să fie o groapă de gunoi a civilizației, fie o comoră – o parte a tezaurului cultural, educațional și spiritual al umanității. Diferența o face calitatea ghidării, călăuzirea corectă și îndrumarea adecvată.

Cel mai important lucru pe care părinții îl pot face este să le explice copiilor rostul spațiului virtual, cum să-l utilizeze corect și care sunt pericolele abuzului de digital. În același timp, prin exemplul personal, părinții trebuie să le arate frumusețea realității fizice – mersul la biserică, plimbările în natură, în general comuniunea cu creația lui Dumnezeu, care trebuie să primeze asupra spațiului virtual²⁰.

Deși pare o sarcină complexă, ce ar necesita un nivel educațional ridicat, în realitate, părinții au nevoie în primul rând, să fie exemple competente de relaționare cu spațiul virtual. Acest lucru reprezintă peste două treimi din succesul unei educații corecte.

Trebuie să recunoaștem că spațiul virtual este adesea un refugiu pentru copiii neglijăți, abuzați, maltratați sau abandonați, față de care părinții nu știu cum să se comporte. Mulți dintre acești copii își caută liniștea *online*, pentru a nu mai fi certați sau agresați, căutând un simulacru de prezență acolo unde lipsește în viața reală.

Lipsa unuia dintre părinți sau o prezență denaturată, conduce la refugiu virtual. Acesta devine un mijloc de evadare din traumă sau o încercare de supraviețuire în fața abandonului familial.

O educație bună, care implică și spațiul virtual, trebuie corelată cu educația din familie, școală și parohie. Copiii au nevoie de îndrumarea conjugată a părinților, profesorilor și preotului, pentru a învăța utilizarea justă a mediului digital în educația creștină²¹.

O mare problemă pentru populația creștină, în special din România, este lipsa catehizării. Catehizarea poporului este un proiect misionar național extrem de necesar. Fără catehizare, viața religioasă devine superficială și se creează vulnerabilitate în fața ideologiilor și superstițiilor, care asaltează credințioșii.

---

20 I. Costache, *op.cit.*, p. 5.

21 I. Teșu, *op.cit.*, p. 16.

De aceea, efortul conjugat al familiei, școlii și bisericii în educația generațiilor tinere, în special privind gestionarea corectă a spațiului virtual, este o necesitate stringentă pentru societatea românească contemporană.

A lăsa utilizarea spațiului digital la voia întâmplării, este un păcat grav împotriva noilor generații și un atentat la viitorul națiunii și al Bisericii. Dacă nu ne ocupăm de educația copiilor, aceștia vor deveni vulnerabili, cu o formare defectuoasă, fragmentară și lipsită de coerență, care nu îi va ajuta în viață și va zdruncina fundamentele civilizației noastre actuale²².

Concluzii

Educația nu este doar un drept garantat de legile statului, ci și o obligație morală din partea familiei, a școlii și a bisericii, față de noile generații, deoarece reprezintă o investiție directă în viitorul țării, al Bisericii și al civilizației de mâine.

Pericolele care pândesc tinerii la fiecare pas în spațiul virtual, pot fi evitate doar printr-o îndrumare adecvată și o educație competentă. De aceea, înțelegem că pe umerii generațiilor mature apasă o mare responsabilitate cu privire la formarea generațiilor tinere²³.

Nimic nu este mai natural, mai firesc și mai necesar decât actul educației. Tocmai de aceea, pentru a putea oferi o educație de calitate, generațiile mature trebuie să se informeze, să privească cu discernământ noile tehnologii și să se raporteze la ele cu echilibru și prudență.

Dacă ne-am imagina că Mântuitorul și Apostolii ar trăi în zilele noastre, am putea afirma că ar folosi mijloacele moderne de comunicare și spațiul virtual – dar ar face-o responsabil, autentic și cu discernământ, astfel încât aceste instrumente să susțină educația, fără a înlocui educatoarii. Aceasta este greșeala pe care mulți o fac în raport cu spațiul digital și inteligența artificială: cred că, odată cu dezvoltarea acestor domenii, omul poate fi înlocuit. Este greșit. În multe aspecte, omul poate fi asistat, dar nu substituit – mai ales în cultură, educație și spiritualitate.

Nu trebuie să ne temem de spațiul virtual, de inteligența artificială sau de noile tehnologii, ci să învățăm cum funcționează, cum pot fi utilizate optim, cum evităm dominația lor asupra noastră și cum pot susține demersurile noastre. Ierarhia axiologică trebuie respectată: niciodată mașina, ro-

---

22 M. Cristea, *op.cit.*, p. 27.

23 *Ibidem*.

botul sau mediul virtual, nu vor înlocui omul și nu pot deveni fundamentul civilizației.

Confuzia multora constă în proiectarea asupra inteligenței artificiale și a spațiului virtual a elementelor fundamentale ale persoanei umane. Or, un robot nu va putea fi niciodată preot – poate imita, dar nu poate fi. Nu va fi niciodată artist, ci doar o caricatură de artist, un replicator al unor modele stocate în memorie. Nu poate fi creativ, pentru că creativitatea aparține doar ființei umane, create și personalizate de Dumnezeu. Omul este mediatorul între spațiul spiritual și cel material, singura ființă înzestrată cu acest dar²⁴.

Educația creștină a copiilor trebuie realizată în mod preponderent fizic, prin mijloacele tradiționale de formare și catehizare. Totuși, resursele contemporane – spațiul virtual și inteligența artificială – pot fi folosite cu discernământ, echilibru și sub controlul deplin al autorității umane.

Există și persoane idealiste, care cred că roboții sau inteligența artificială ar putea înlocui educatorul. Fals. Până la un punct, unele lucruri pot fi învățate cu ajutorul acestor instrumente, dar învățarea autentică nu se poate realiza fără comunicare, comuniune și îndrumare umană. Cu atât mai mult în sfera credinței, unde educația religioasă presupune catehizare. Iar catehizarea poate fi făcută doar de cineva care crede, care oferă propriul exemplu și mărturisirea trăirii sale.

Doar omul are calitatea de persoană. Niciun robot, nicio mașinărie, niciun program nu poate fi persoană. De aceea, educația creștină a noilor generații nu poate fi realizată decât de ființe umane, reale, credincioase. Și acest principiu este valabil nu doar în epoca noastră, ci în toate epocile, până la sfârșitul veacurilor²⁵.

Acesta este motivul pentru care educația în credință se face doar de către om – pentru că ea nu presupune simpla transmitere de informații, ci formarea caracterului și oferirea propriei experiențe spirituale. Numai omul poate împărtăși altui om credința și viața lui.

Inteligența artificială și programele digitale pot sprijini educația – prin contextualizare, prin oferirea de informații și prin realizarea de analize și conexiuni – dar, doar ca auxiliare ale procesului educațional. Niciodată ca actori principali ai acestuia.

---

24 I. Teșu, *op.cit.*, p. 18.

25 M. Cristea, *op.cit.*, p. 27.

Bibliografie:

- ✦ COSTACHE, I., *Tehnologia și sufletul*, Editura Sophia, București, 2019.
- ✦ CRĂCIUN, I., *Învățarea mobilă și educația mixtă*, Editura Paideia, București, 2020.
- ✦ CRISTEA, M., *Transmiterea credinței în epoca digitală*, Editura Teologie și Viață, Iași, 2023.
- ✦ FĂȚ, S., *Pedagogie digitală*, Editura Universitatea din București, București, 2025.
- ✦ JOHNSON-POP, A., *Competențe digitale în educație*, Editura Școala „Nicolae Titulescu”, București, 2025.
- ✦ LAREANU, E., *Aspecte ale utilizării tehnologiei digitale de către copii*, Editura Didactic.ro, București, 2023.
- ✦ MIHĂILĂ-POPA, V., *Influența tehnologiilor digitale asupra proceselor psihice*, Editura Institutul pentru Educație, București, 2023.
- ✦ MIRON, Magdalena, *Integrarea tehnologiilor digitale în educație*, Editura Revista Profesorului, Iași, 2025, p.29.
- ✦ NECULA, Constantin, *Familia și educația ortodoxă*, Editura Christiana, București, 2011.
- ✦ POPESCU, M. & IONESCU, A., *Impactul tehnologiilor digitale în educația modernă*, Editura Universitară, București, 2021.
- ✦ ROȘCULEȚ, Georgiana, *Folosirea creativă, utilă și sigură a Internetului de către copii*, Editura Salvați Copiii, București, 2020.
- ✦ STERPU, Nina, *Educația digitală a copiilor de 5–7 ani: configurări praxiologice*, Editura INCE, Chișinău, 2021.
- ✦ TEȘU, Cristinel Ioan, *Educația copiilor în era digitală*, Editura Teologie și Viață, Iași, 2022.